

Deel 1

Bestaat “de hel” eigenlijk?

Een woord dat meer zegt dan de tekst

Wie in het Nederlands de Bijbel leest, krijgt al snel de indruk dat **de hel** een vast en duidelijk Bijbels begrip is. Het woord komt immers meerdere keren voor, vaak in ernstige contexten, soms zelfs in de woorden van Jezus zelf. Daardoor lijkt de zaak eenvoudig: *de Bijbel spreekt over de hel, dus zij bestaat zoals wij haar kennen.*

Maar deze vanzelfsprekendheid verdwijnt zodra we een stap terug doen en een eerlijke vraag stellen:

welk woord staat er eigenlijk in de grondtekst?

Het antwoord is confronterend eenvoudig:

het Nederlandse woord “hel” komt niet voor in het Hebreeuws en niet in het Grieks.

Het is een **vertaalwoord**, geen openbaringswoord.

Dat gegeven alleen al verplicht tot voorzichtigheid. Want wanneer één modern woord verschillende, inhoudelijk uiteenlopende begrippen weergeeft, ontstaat er onvermijdelijk verwarring — en uiteindelijk leer.

Eén woord, vier verschillende begrippen

In de Bijbel worden vier totaal verschillende woorden met “hel” vertaald:

1. **Sjeol** (Hebreeuws)
2. **Hades** (Grieks)
3. **Gehenna** (Grieks, afgeleid van het Hebreeuwse dal Hinnom)
4. **Tartaros** (éénmaal gebruikt, **2 Petr. 2:4**)

Deze woorden:

- hebben **een verschillende oorsprong**,
- een **verschillende betekenis**,
- en een **verschillende functie** in de tekst.

Toch zijn zij in veel vertalingen samengebracht onder één noemer. Daarmee is niet slechts vertaald, maar **geïnterpreteerd** — en die interpretatie is vervolgens als leer gelezen. Dit is feitelijk een toevoeging aan de Schrift en dat is niet toegestaan. (**Deut. 4:2; 12:32; Spr. 30:5-6; Openb. 22:18-19**)

De rol van vertalingen: van weergave naar leer

Een vergelijking van vertalingen maakt dit pijnlijk zichtbaar:

- In oudere vertalingen wordt *sjeol* soms met *hel* vertaald, soms met *graf*.
- In latere vertalingen wordt *hel* beperkt tot *Gehenna*.
- In weer andere vertalingen verdwijnt het woord *hel* vrijwel geheel.

Dat betekent niet dat de Bijbel veranderde —
maar dat **het inzicht van vertalers veranderde**.

En dat roept een ongemakkelijke vraag op:
als de hel zo'n centrale, onmiskenbare waarheid zou zijn, waarom blijkt zij dan zo afhankelijk van vertaalkeuzes?

Wat er gebeurt als woorden samensmelten

Door deze samenvoeging is iets ontstaan wat de Schrift zelf niet kent:
één allesomvattend hellebegrip, waarin:

- het graf,
- het dodenrijk,
- profetische oordeelsbeelden,
- en eschatologische metaforen

worden samengeperst tot **één plaats van eindeloze straf na de dood**.

Maar dat beeld ontstaat **niet door exegese**,
het ontstaat door **harmonisatie** — het gladstrijken van verschillen om tot één sluitend systeem te komen.

De Schrift zelf is daarin veel terughoudender, veel preciezer, en ook veel weerbarstiger.

Een fundamentele toets vraag

Daarom moet deze vraag vóór alle andere gesteld worden:

**Leert de Bijbel de hel —
of leert zij verschillende oordelen, beelden en toestanden,
die later onder één noemer zijn gebracht?**

Wie deze vraag ontwijkt, kan snel spreken.
Wie haar serieus neemt, moet langzaam lezen.

Waarom dit geen woordenspel is

Dit onderzoek gaat niet over semantiek om de semantiek.
Het raakt het hart van het evangelie.

Want als:

- *de hel* een constructie is die ontstaat door vertaling,
- en niet een eenduidige Bijbelse realiteit,

dan heeft dat directe gevolgen voor:

- ons godsbeeld,
- onze prediking,
- onze omgang met oordeel,
- en onze hoop voor de toekomst.

Een God die een eindeloze hel instelt, is een andere God
dan een God die oordeelt met het oog op herstel.

En juist daarom mag deze vraag niet worden afgedaan met:
“zo staat het er toch?”

De Schrift vraagt om onderscheid.
Niet om vereenvoudiging, maar om trouw.

Samenvatting van Deel 1

- Het woord “**hel**” is geen Bijbels grondwoord
- Het is een **vertaalbegrip** voor meerdere, uiteenlopende termen
- Deze termen zijn ten onrechte samengevoegd tot één leer
- Daardoor is een traditioneel hellebeeld ontstaan dat **niet vanzelfsprekend uit de tekst voortkomt**
- Een eerlijke Bijbelstudie begint met **onderscheid maken waar de Schrift onderscheid maakt**

Doordenk vragen

1. Wat gebeurt er met mijn geloofszekerheden wanneer blijkt dat een kernbegrip vertaalafhankelijk is?
2. Heb ik ooit onderzocht welk woord er werkelijk staat, of heb ik vertrouwd op de vertaling alleen?
3. Waarom voelt het bedreigend om onderscheid te maken waar de Schrift dat vraagt?
4. Wat zegt mijn reactie op deze vragen over mijn beeld van God?

Deel 2

Sjeol en Hades — het dodenrijk, niet de strafplaats

Twee woorden, één werkelijkheid

Wie de Bijbel aandachtig leest, ontdekt dat het spreken over de dood **nuchterder en soberder** is dan vaak wordt aangenomen. In het Oude Testament is dat woord **Sjeol**. In het Nieuwe Testament verschijnt zijn Griekse tegenhanger: **Hades**.

Hoewel deze woorden in veel vertalingen soms met *hel* zijn weergegeven, blijkt bij nauwkeurige lezing dat zij **iets anders aanduiden** dan een plaats van bewuste, eeuwige straf.

Sjeol en Hades verwijzen niet naar een oord van marteling, maar naar **het dodenrijk** — de toestand waarin het leven is opgehouden.

Sjeol in het Oude Testament

Sjeol is het meest gebruikte woord voor de doodstoestand in het Oude Testament. Opvallend is dat:

- zowel **rechtvaardigen** als **goddelozen** naar de sjeol gaan
- het geen plaats van beloning of straf is
- het wordt verbonden met **stilte, afwezigheid van handelen en zwijgen**

“Want in de dood is er geen gedachtenis aan U; wie zal U loven in de sjeol?” — Psalm 6:6 (SV)

Jakob zegt bij het verlies van Jozef:

“Ik zal rouw bedrijvende tot mijn zoon in de sjeol nederdalen.” — Genesis 37:35

Niemand zal hier willen beweren dat Jakob een plaats van straf bedoelt. Sjeol is eenvoudig: **het graf, het rijk van de doden, de dood zelf**.

Geen moreel onderscheid

Een cruciaal gegeven is dit:

Sjeol maakt geen onderscheid tussen mensen op grond van hun morele staat.

Job, David, Jakob — allen spreken over hun afdaling in de sjeol.

Dat alleen al maakt het onmogelijk om sjeol te identificeren met een strafplaats voor ongelovigen.

De dood is in het Oude Testament een **gemeenschappelijke menselijke werkelijkheid**, niet een theologisch oordeel.

Hades in het Nieuwe Testament

Wanneer we het Nieuwe Testament openen, verdwijnt sjeol niet — zij verschijnt onder haar Griekse naam: **Hades**.

Petrus citeert Psalm 16:

“Gij zult mijn ziel niet aan de Hades overlaten...” — Handelingen 2:27

Hades is hier:

- de toestand van de dood
- iets waaruit Christus **wordt opgewekt**
- geen eindbestemming

Nog scherper wordt het in Openbaring:

“En de dood en de Hades werden geworpen in de poel van vuur.” — Openbaring 20:14

Dit vers is theologisch beslissend.

- **Hades wordt beëindigd.**
- **De dood wordt opgeheven.**

Wat verdwijnt, kan geen eeuwige realiteit zijn.

De grote omkering

De klassieke hel leer veronderstelt een eeuwige doodstoestand. Maar de Schrift zegt precies het tegenovergestelde:

- de dood is een **vijand**
- en de laatste vijand die **tenietgedaan wordt**

“De laatste vijand die tenietgedaan wordt, is de dood.” — 1 Korintiërs 15:26

Als Hades de doodstoestand is,
en de dood wordt afgeschaft,
dan kan Hades onmogelijk het laatste woord hebben.

Waarom dit onderscheid cruciaal is

Zolang sjeol en hades worden verward met “de hel”, ontstaat een fundamentele vertekening:

- wat tijdelijk is, wordt eeuwig
- wat beschrijvend is, wordt normatief
- wat menselijk is, wordt goddelijk bedoeld

De Bijbel leert niet dat mensen **voor eeuwig in de dood worden vastgezet**, maar dat de dood zelf **wordt overwonnen**.

De dood als vijand, niet als strafplaats

De Schrift spreekt ernstig over zonde en oordeel, maar zij presenteert de dood nooit als Gods einddoel.

De dood is:

- gevolg van vervreemding
- vijand van het leven
- iets wat God **ongedaan maakt**

Dat is een radicaal ander perspectief dan een eeuwige hel als strafmechanisme.

Samenvatting van Deel 2

- **Sjeol** en **Hades** duiden het dodenrijk aan
 - Zij zijn geen plaatsen van straf of bewuste kwelling
 - Zowel rechtvaardigen als goddelozen gaan erheen
 - Hades wordt uiteindelijk **opgeheven**
 - De dood is een vijand die **verdwijnt**, niet een eeuwige bestemming
-

Doordenkvragen

1. Wat betekent het voor mijn geloof als de dood niet het eindstation is, maar een vijand die verdwijnt?
2. Waarom zijn sjeol en hades zo vaak gelijkgesteld aan de hel, ondanks hun Bijbelse context?
3. Wat zegt het over Gods bedoeling als Hij zelfs de dood niet laat voortbestaan?
4. Hoe verandert dit mijn lezing van oordeelsteksten?